

KISGRAFIKA

Megjelenik egy évben négyszer
a Nemzeti Kulturális Alap
támogatásával

'95/1
34. évfolyam

Kiadja a „Kisgrafika Barátok Köre” Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület.

Szerkesztőbizottság: dr. Arató Antal, Király Zoltán, dr. Soós Imre;

Felelős kiadó: dr. Vida Klára ügyvezető titkár

Molnár István rézkarca, C3

TARTALOM

Dr. Soós Imre: Molnár István művészete

Ürmös Péter: Az ex libris olasz művészei II.

Gábor Dénes: Ovidiu Petca grafikái

Geszi László: Állandó grafikai gyűjtemény Gyulán

Nemzetközi exlibris-pályázatok

HÍREK – SZEMLE – KÖNYVESPOLC

MOLNÁR ISTVÁN MŰVÉSZETE

Az európai exlibris-irodalom eddigi legnagyobb szabású vállalkozásának tekinthető az a könyvsorozat*, amely *A jelenkori ex libris enciklopédiája* címmel Portugáliában lát napvilágot. Az évről-évre újabb kötetekkel bővülő sorozatban a szerkesztő, A. M. da Mota Miranda napjaink exlibris-művészeinek bemutatására vállalkozott olyanképpen, hogy egy-egy kiadványban mintegy 15 művészt szerepeltet. Különböző országok grafikusai kerülnek itt egy kötetbe. Bemutatásukat az illető ország egy-egy szakembere végzi el rövid tanulmányban, ezt a művész alkotásjegyzéke követi, 15–20 grafikájának reprodukciójával. Esetenként beragasztott, eredeti alkotások is emelik a kötet színvonalát, amelyben a cikkek művészenként váltakozva angol, francia vagy német nyelven íródtak.

1994-ben került az olvasók kezébe a sorozat 15. kötete, s ebben Molnár István grafikusművésznünk bemutatása olvasható. (A korábbi kötetekben Fery Antal, Vén Zoltán, Kónig Róbert és László Anna munkásságáról jelent már meg hasonló közlemény. Valamennyit francia nyelven e sorok írója fogalmazta meg.) Molnár István munkásságáról, az ismertető szövegén kívül, 83 tételt tartalmazó alkotásjegyzéke, valamint 16 alkotásának reprodukciója adott képet az olvasó számára. Grafikáinak egyharmadát eredeti színeikben reprodukálták a kötetben, amely 400 számozott példányban, az észak-portugáliai Braga városában működő Ferences Kiadó gondozásában jelent meg.

A kiadványról még annyit, hogy a magyar művész mellett további olyan neves alkotók szerepelnek benne, mint az angol Cooney, a holland Mauve, a német Richter és az ukrain két Pugacsevszkij (apa és fia). Külön öröm számunkra, hogy Románia színeiben a Marosvásárhelyen élő Vecserka Zsolt is jelen van a kötetben.

A kissé hosszúra nyúlt, de a téma fontossága miatt indokolt terjedelmű bevezetés után eljutottunk írásunk tulajdonképpeni céljához: Molnár István munkásságának ismertetéséhez. Feladatunkat megkönnyíti az a körülmény, hogy a sokoldalú művész jól ismert személyiség korunk grafikusai között. Számos kortárs művész katalógusát, lemezkiadványok borítóját tervezte meg, tucatnyi könyvet illusztrált, naptárt tervezett. Neve gyakran látható a fővárosi plakátokon. Tavaly a híres *Magyar Mise* című rock-opera bemutatóját hirdették fekete-sárga színben nyomott, nagyon ízléses plakátjai, a közelmúltban pedig Halász Judit CD-kazettáján és ennek a kiadását hirdető plakáton láthattuk a művész ISCSU szignatúráját. (1993 óta írja alkotásaira ezt a különös nevet, amit barátai adtak neki mintegy 15 évvel ezelőtt, keresztnevének játékos kiforgatásával.)

*ENCYCLOPAEDIA BIO-BIBLIOGRAPHICAL OF THE ART OF THE CONTEMPORARY EX-LIBRIS. Published in 1994 by Artur Mário da Mota Miranda. Printed and bound in Portugal. P. 192.

Molnár István rézkarca, C3, C5

Molnár István 1947-ben született Salgótarjánban. Grafikáival 1979 óta vesz részt kollektív kiállításokon. Ugyanebben az évben rendezték meg első önálló kiállítását is Szegeden. Tárlatainak száma napjainkra elérte a 18-at. Grafikáinak technikája a leghagyományosabb eljárás, a rézkarc, ami nagy figyelmet, pontos munkát igényel. Szívesen fejezi ki magát sorozatokban. Szegedi kiállítása 1981-ben ezt a címet viselte: *Mesék, történetek tücskökkel, bogarakkal* címmel mutatta be. Sorozatot takar az 1985. évi miskolci kiállítás *Bogaram* címe is, míg 1989-es kiállítását ez a gyűjtőcím jellezte: *Vázlatok a megdézsmált szerelemhez*. Az egyszínű és színes rézkarcok meghatározó szerepet játszottak tárlatain. 1985-ben és ezt követő két kiállításán rézkarcait akvarellal kombinálta. Ex libriseit itthon először 1987-ben a Rideg Sándor Művelődési Házban mutatta be, bár külföldön ilyen kiállításoknak rendszeres szereplője volt. Így 1988-ban Malbork-beli szereplését díszplakettel, az olimpiai eszme jegyében rendezett pályázatokon pedig részvételét a NOB elnökének oklevelével jutalmazták.

Napjainkig a művész 94 ex librist és alkalmi grafikát alkotott. A portugáliai szereplése után az általa összeállított alkotásjegyzéke itthon most első ízben kerül lapunkban a nyilvánosság elé.

Alkotásjegyzékének csaknem valamennyi ex librise és alkalmi grafikája rézkarc. Kis részüknél azonban a rézkarc és akvatinta-technika vegyes alkalmazása is előfordul, s ez igen finom színhatást eredményez,

amint az Op. 33 (Noé bárkája) és az Op. 51 (Ex libris Ali Vogel) lapokon jól megfigyelhető.

Műveinek technikai szintjét a mesterség elmélyült, alapos tudása jellemzi. Az alkalmazott technikáknál azt a nehézséget is figyelembe kell vennünk, hogy alkotás közben a művésznek a tárgy tükörképét kell a lemezen megjelenítenie.

A bravúrosan kialakított részletek és a kompozíció alkotóelemei megkapó egységet képeznek grafikáin. Milyen örömet jelent a grafikát szemlélőnek gondolatban végigsétálni a Villa d'Este fasorán (Op. 70.), megfigyelnie a fák lombjai között rejtőző manókat, megcsodálni a fák tövével a vegetációt! Művein a növények szimbólumokká válnak. Jelentős dolog ez olyan korban, amikor elsőrendű kérdés lett a természet megóvása. Művészete ezekre a kérdésekre is felel, lásd Op. 8–12 és 62. számú kisgrafikáit.

A részletek szépsége uralkodik az Op. 69. számú lapon, amely Kolumbusz emlékére készült; ugyanígy az Ex libris Züzü című Op. 47-en. A művész nemcsak a növényvilágot ismeri, otthonos a bolygók, a csillagok szférájában is. Kozmikus világ jelenik meg a szemlélő előtt pl. Op. 55. lapján, mely L. Hoefnagels nevét viseli. A szerelem szurrealista megjelenítését láthatjuk G. Jansen ex librisén (Op. 59.), ahol a vonalak finomsága és a színek harmóniája teremt egyensúlyt. A humor, az ironia szinte minden lapján jelen van. Ezek, embertársainak gyengeségével, esendőségével szemben a megértést és a megbocsátást mutatják. Nem meglepő tehát egyik méltatójának megállapítása: „Molnár bogarai mi magunk vagyunk”.

Sokan méltatták már művészi munkásságát, kiállítási kritikái vastag dossziét töltenek meg. E vélemények kiemelik teljesen egyéni alkotói világát, megállapítván, hogy benne emberformájú, panteisztikus fel-fogás uralkodik. Az egyik tanulmány szerint eszköztárának kialakítása érdekében a manierizmus furcsa, fanyar világához, emblematikus nyelvéhez nyúl vissza. A nagyszámú, idézett, megtisztelő véleményeknek egy közös vonása van: elismerik, hogy a művész gazdagabbá tette művészetünket.

Molnár Istvánt nemcsak itthon, de külföldön is jól ismerik. Munkásságának jó híre elterjedt határainkon túl is: Európa több neves gyűjtője tisztelte már meg felkérésével. Nagyban növelte népszerűségét az 1991-ben elért nemzetközi siker, amikor a torinói egyetem könyvtára által meghirdetett, az *Orvostudomány az ex librisen* című pályázaton rézkarca a zsűri elnökének díját nyerte el. (Ézt a lapját 1992/2. számunkban mutattuk be olvasóinknak.) A francia exlibris-egyesület tavalyi Rabelais-pályázatán ugyancsak sikeresen szerepelt: a 290 fős résztvevői mezőnyből bekerült a „finalisták” közé, vagyis a 26 legjobb alkotás közé sorolták lapjait. Kisgrafikáit joggal tekinthetjük a magyar kultúra külföldi nagyköveteinek. E küldetésnek volt jelentős, maradandó emlékü állomása művésznünk szereplése a Portugáliában megjelent, hézagpótló enciklopédiában.

A művész címe: 1123 Budapest, Avar u. 25/A.

Dr. Soós Imre

Molnár István rézkarcai, C3

MOLNÁR ISTVÁN GRAFIKÁK

e = ex libris

a = alkalomra

1.	1968	e	Füzes (gótikus fülkében álló férfi szablyával)	X3	5 × 9,6
2.	1970	a	1971 (kocsihajtó)	X3	7,8 × 8
3.	1970	a	BUÉK (hatküllős napkerék, kiterített harcos, kocsihajtó)	X3	14 × 8
4.	1976	e	Kuksi (elhagyott falu kidőlt fatörzsszel)	C3	10 × 10
5.	1977	a	BUÉK! 1978 (tájra nyitott ajtó, háttérben kétfejű hal-légahajtó)	C3, C5	14,7 × 9,8
6.	1978	a	Újévi anzix (madárkalitkából kiszálló fiatal férfi)	C3	10 × 8
7.	1978	a	BUÉK! 1979 (bohóc fogaskerekek előtt zsinegen clownt egyensúlyoztat)	C3	14,8 × 10,2
8.	1978	a	Környezetvédelem, Magyar Posta (bura alatt az élővilág)	C3	hatszög
9.	1978	a	Környezetvédelem, Magyar Posta (a szétrobbanó földgolyó)	C3	hatszög
10.	1978	a	Környezetvédelem, Magyar Posta (homokórán átsorog a környezetszennyeződés)	C3	hatszög
11.	1978	a	Környezetvédelem, Magyar Posta (Pegasus filtermaszkkal)	C3	hatszög
12.	1978	a	Környezetvédelem, Magyar Posta (katedrálisrom, lakótelep)	C3	hatszög
13.	1979	a	Kiállítási meghívó (clown álarcokkal)	C3	10 × 8
14.	1979	a	A házasságok a Földön köttetnek (szálló esküvői csokorban ördög és Cupido)	C3	14,8 × 9,7
15.	1979	a	BUÉK! 1980 (antik óra szárnyas ördöggel, Nappal, Holddal, halakkal, maszkkal és menyéttel)	C3, C5	13,3 × 9
16.	1979	a	Judit esküvői kártyája (női és férfi alak fátyollal és pillangóval a felhők felett)	C3	8,5 × 13,6
17.	1979	a	Kiállítási meghívó (madárijesztő kismadárral függöny előtt)	C3	10 × 8
18.	1979	a	Valentin napi kártya (szív alakú túpárna hét túvel)	C3	11,5
19.	1979	a	Virágbankó (esküvői csokor)	C3	9,5 × 14,5
20.	1979	e	Jacqueline könyvtárában (bagoly tojástartóban mesét hallgat)	C3	14,5 × 9,3
21.	1980	a	BUÉK! 1981 (Napkocsi)	C3	9,8 × 15
22.	1980	a	Emléklap (növénykoszorú mákgubóval, pávatollal)	P1	Ø 19
23.	1981	a	BUÉK! (szecessziós óra két angyallal és poharat emelő figurával)	C3	11 × 7
24.	1981	a	BUÉK! 1982. Jacqueline minden jót kíván (szárnyas csiga, cilinder harsonával, galambbal, és Jacqueline-nal)	C3	15,5 × 10
25.	1981	a	Éjszakai találkozás. BUÉK! (lángoló ingaórán hintázó maszkos figurák)	C3	15 × 9,8
26.	1981	a	Karácsonyi anzix (karácsonyfadísz)	C3	11 × 7
27.	1982	a	Mese. Molnár István grafikái (alma királyi koronával)	C3	19,5 × 14,5
28.	1984	e	Jan Rheeborgen (könyvoszlopon álló női torzó macskával)	C3	10,8 × 8
29.	1987	a	Monogram (kötőlap kötéllel)	C3	4,5 × 4
30.	1987	e	Dr Halász Katalin (középkori lovag oroszlánnal, könyvekkel)	C3, C5	10,8 × 7,5
31.	1987	e	Éva (spanyolfal előtt virágzó női akt)	C3	14 × 9

32.	1987	e	Irsa Kató könyvei (kalapon, tollszáron lovagoló Kiskató)	C3, C5	10,7 × 7,4
3.	1987	e	Liber Noe (Noé bárkája hullámokon, galamb olajággal)	C3, C5	10,3 × 8,2
34.	1987	e	Pim Zwiers (madárlombú fák hangszeren játszanak)	C3	15 × 9,4
35.	1987	a	Születésnap Vízöntő csillagkép (homokórán lehulló csillagok)	P7	16,3 × 11,3
36.	1987	a	Születésnap Halak csillagkép (két halat óvó madár)	P7	16,3 × 11,3
37.	1987	a	Születésnap Kos csillagkép (fáklyás felvonulás pódiumon)	P7	16,3 × 11,3
38.	1987	a	Születésnap Bika csillagkép (szerelmi játék, maszk, kalap)	P7	16,3 × 11,3
39.	1987	a	Születésnap Ikrék csillagkép (vizet fakasztó, kígyót ölő kettős figura)	P7	16,3 × 11,3
40.	1987	a	Születésnap Rák csillagkép (fűznek furulyázó férfi)	P7	16,3 × 11,3
41.	1987	a	Születésnap Oroszlán csillagkép (oroszlán nővel, négy lábúval egy kocsiban)	P7	16,3 × 11,3
42.	1987	a	Születésnap Szűz csillagkép (nő ablakból két fiút néz)	P7	16,3 × 11,3
43.	1987	a	Születésnap Mérleg csillagkép (mérleg akttal, mérleggel)	P7	16,3 × 11,3
44.	1987	a	Születésnap Skorpió csillagkép (bedesztázott erkélyajtó hárfával)	P7	16,3 × 11,3
45.	1987	a	Születésnap Nyilas csillagkép (fiatal bohóc pódiumon, alatta bomba)	P7	16,3 × 11,3
46.	1987	a	Születésnap Bak csillagkép (függönnyel takart fülke)	P7	16,3 × 11,3
47.	1987	e	Züzü (Bubulina gyöngyfában)	C3	10,4 × 7,7
48.	1988	e	Dr. Vilém Stránsky (szárnyas csiga, repülő kalap fészekkel)	C3	11 × 8
49.	1988	a	BUÉK! 1989 (kötélen egyensúlyozó clown szírefarokkal)	C3, C5	15 × 10,4
50.	1988	a	Karácsonyi anzix (havas házikó előtt felszálló angyal)	C3	15 × 12,5
51.	1988	e	Ali Vogel (csőrében gyöngyöt tartó madár)	C3, C5	14,7 × 11
52.	1988	e	Corrie Jansen (királysas várossal a hátán)	C3	12,7 × 8
53.	1988	e	Myra Rheebergen (hárfán átsuhanó fanfáros angyal)	C3	12 × 8,1
54.	1988	e	Vezekényi Éva (szárnyaló hal)	C3, C5	11 × 11
55.	1990	e	Lou Hoefnagels (marionettekkel játszó Ámor)	C3, C5	12 × 12
56.	1990	e	Peter Van Der Weerd (holdfényes kisváros Ámorról, csillagokkal)	C3, C5	12,5 × 12,5
57.	1990	a	Anzix 1991 (csillagóra harsonásokkal, Nap-Hold ingával)	C3, C5	15 × 10,5
58.	1990	a	Csengve leng (kisváros felett lebegő karácsonyfadísz)	C3	14,6 × 9,5
59.	1990	e	George Jansen (Ámor a nyilával)	P1	Ø 3,5
60.	1990	e	George Jansen (Ovidius: Metamorphoses)	C3, C5	12,3 × 12,3
61.	1990	e	Nely van de Weerd (három jelmezes figura az idő múlása alatt)	C3, C5	13,8 × 10,2
62.	1991	a	Torino 24–28 settembre 1991 (szőrnyektől védett gránátalmafa)	C3	13 × 9
63.	1991	e	Adus (repülő kő sirállyal)	C3	8,3 × 8,3
64.	1991	a	Architrade Budapest (12 pontú kupola)	P1	Ø10
65.	1991	e	CIO Bibliotheque (olimpia-történeti képek olimpiai szimbólumokkal díszített könyvek előtt)	C3, C5	13,5 × 9
66.	1991	e	Kalmár (pávák a hajnali kertben)	C7	7,8 × 6

67.	1992	e	Barcelona 92 (áramlás)	C3	9 × 10
68.	1992	e	CIO Bibliotheque (görög vázatöredék kocsihajtóval)	C3	11 × 8,5
69.	1992	e	Cristoforo Colombo 1492–1992 (indián motívumokkal keretezett tojás tengerrel és hajóval)	C3, C5	14,5 × 10
70.	1992	e	Villa d'Este (tóparthoz vezető fasor manókkal a lombkoronákban)	C3	15 × 10
71.	1992	a	Oklevél ELTE (az egyetem nyolc karának szimbóluma az egyetem címerével)	C3	20 × 14,6
72.	1992	a	OTDK embléma BME (gránátalmafa kilenc gránátalmával)	P1	8,4 × 4,5
73.	1992	a	Univ. Budapestinensis de Eötvös Nom. Facultas Sci. Nat. (az egyetem címere: korona, pajzs, kettőskereszt, kéz könyvvel, babér- és cserfaág)	P1	∅ 7,4
74.	1992	e	Sportmúzeum (emberi szem futó alakokkal)	C3	∅ 10
75.	1993	a	Boldog Újévet! Pyro-technic (tűzijáték)	C3	11,7 × 8
76.	1993	a	Pyro-technic (tűzokádó sárkány)	P1	16 × 14
77.	1993	e	Erkel Ferenc (szárnyas ló- és lant-sakkfigura)	C3	8,5 × 10
78.	1993	e	Icsu (kőbezárt monogram)	X4	2 × 2
79.	1994	e	László (öreg fa repülő várossal)	C3	8 × 8
80.	1994	e	Rabelais, Faludy György (Pantagruel születése)	C3	13 × 10
81.	1994	e	Rabelais, Faludy György (miként csúfolta meg Panurg a párizsi dámát)	C3	13 × 10
82.	1994	e	Rabelais, Musée d'Art et d'Histoire FAICTZ CE QUE VOULDRAS (Utópia bejárata)	C3	13 × 10
83.	1994	e	Tolcsvay és Tolcsvay 1994. március 15. (kalitkából kirepülő tűzmadár)	C3	10
84.	1994	e	In memoriam 1994 Warszawa Zdzisława Dabka (földbe kapaszkodó, lángoló fatörzs)	C3	13 × 10
85.	1994	a	Conditio Humana (fiókáját óvó madár)	P1	∅ 15
86.	1994	e	Luc van Den Briele (a Föld és a szél)	C3	13 × 13
87.	1994	e	Artur Mário da Mota Miranda (két irányba menő kocsi)	C3, C5	7 × 13
88.	1994	e	Tompa (tengerfenék ammonitokkal, halakkal)	C3	8,5 × 8,5
89.	1994	a	Édes gyümölcs (sárkány gránátalmával)	C3	10 × 2,5
90.	1994	a	Ammonitok (egysejtű kövületek karakterekkel)	C3	7 × 4
91.	1994	a	Én, Te, Mi (madár, golyó és hintaló)	C3	4 × 7,8
92.	1994	a	Hopplá I. (egyensúlyozó bohóc, kismadár, ernyő)	C3	7,7 × 4,9
93.	1994	a	Hopplá II. (egyensúlyozó bohóc, halak, madarak)	C3	7,7 × 4,9
94.	1994	a	Hopplá III. (tűzkarikán átúszó bohóc, halak)	C3	4,7 × 7,7

Molnár István rézkarca, C3

AZ EX LIBRIS OLASZ MŰVÉSZEI

II.

A XXV. FISAE Kongresszus rendezőjeként Olaszország mintegy hetven hazai művészt vonultatott fel a milánói kiállításon. A szám pontosan nem határozható meg, mivel például a firenzei Stano Dusik vagy a milánói Alina Kalczinska nyilván nem számítható tősgyökeres itáliainak, mindazonáltal magukkal hozott formaviláguk tovább szélesítette a hagyományosan gazdag olasz palettát.

A tárlat szemléletesen bizonyította az erővonalak átrendeződését és a fiatalok előretörését. Az időközben sajnos végleg eltávozott Marangoni és Vannuncini mesterek örökét a helyükbe lépő középnemzedék foglalta el. S ha a véstők közük közben néha még meg-megremeg, elődeik szellemi hagyatékát vállalják. Ez igaz akkor is, ha új utakat keresnek, hiszen a kísérletezés a fiatalokra inkább jellemző.

Így lehettünk tanúi F. de Denaro és C. Beccaleto művészei kiteljesedésének, amit közös kiadványaik, mini-könyveik is tanúsítanak. Az előző kongresszusokon is szerepeltek már, de most értek be igazán M. Guida és R. Porreca művei. Ez utóbbiról írta G. Mirabella egy korábbi katalógusában, hogy „ex librisei mindig rengeteg személyes vonatkozást tartalmaznak, mindezeket különösen gondos komponálásmóddal ábrázolva”. Itt közölt ex librise például olyan orvos számára készült, aki öregek otthonában tevékenykedik, s kdvenc időtöltése a hegymászás. A fenti művészekhez sorolható még A. Arrigoni, akinek mélynyomású lapjain látható expresszív vonalvezetése Vannuncini technikáját idézi.

Cristiano Beccaleto fametszete, X1

Az említettek mindannyian elválaszthatatlanok azoktól, akiknek neve ma a kortárs olasz exlibris-művészetet jelentik otthon, mind külföldön: P. Gerosa, C. Constantini, B. Gozzo, M. Leboroni, B. Missieri, C. Pozzi Andresen, G. Verna, R. Wolf, G. Uboldi. A teljesség igénye nélkül csak azokat emeltem ki, akik az 1989-es válogatásban is szerepeltek már.

A következőkben inkább szóljunk azokról, akik révén új hngok szólaltak meg nemcsak tartalmi, hanem technikai vonatkozásban is. Torinóból Elisabetta Viarengo Miniotti, Vincenzo Gatti, Daniele Gay; Milánóból pedig Walter Valentini lapjaira gondolok elsősorban. Ők a II. Lago Maggiore Ex libris Pályázaton is részt vettek, külön erre az alkalomra készített könyvjegyekkel.

E. Viarengo Miniotti magasnyomású grafikáin a színelkalmazás differenciált jellege figyelhető meg, egyrészt önálló pozíciós elemként, ugyanakkor máshol megmarad alárendelő „színező” szerepe.

Fabio Sironi famtszete, X1

V. Gatti a rézkarcain nagyon aprólékos vonalkázással alakít ki aktivista hatású felületeket, amiből adódóan azok szinte fotószerűen részletgazdagok.

D. Gay viszont valódi foltmarással ér el nagyon érzékletes felületi hatásokat. Kompozícióit különböző természeti képek és állatok ihletik.

Teljesen más indítatásúak W. Valentini grafikái, amelyek előképeként Aldo Galli konstruktivista dombornyomatai tekinthetők. Formavilága azonban sajátosabb strukturáltságú, de még mindig áttekinthető rendet sugall. Az ívelt formák úgy kapcsolódnak egymásba, ahogyan az óra szerkezetében a fogaskerekek. A dombornyomaton megjelennek a formát hangsúlyozandó metálszínek is, de csupán másodlagos szereppel. Lapjai a luinói pályázaton a második díjat nyerték el.

Szerepeltek a kiállításon olyanok, akik a könyvművészet más ágából kalandoztak át a műfajba. L. Casalino illusztrátorként szerzett gyakorlatot, s ez a rutin érződik könyvjegyein, kár, hogy legtöbbjük ofszet eljárással sokszorosítva.

Végül essék szó a legfiatalabbakról, akik között van még főiskolás, mint Giovanni Umberto; a szobrász végzettségű Paola Pasquale, vagy a művészettörténész Dittura Roberta, akik most fedezik fel a műfaj szépségeit. Metszeteiken nyilván még sok az esetleges megoldás, de ha megmaradnak ennél a műfajnál, idővel a problémákat bizonyosan megoldják. Legtovább jutott közülük G. Umberto: nála a szín már most szuverén kifejezőelemként, illetve kompozíciós egységként szerepel.

Simona Denicolai példája az előbbieknél is tovább mutat. Két éve végzett a Brera Akadémián, de már huszonevesként is rutinos kiállítónak számít. Önmagát installációs művészettel foglalkozó alkotóként kategorizálta. Eddig két hasonló és négy grafikai kiállításon szerepelt, s mintegy ötven kisgrafikát készített, amelyek fele ex libris. De mitől válik művészte hitelesebbé? Ahogy az ex libris és könyv fogalmilag elválaszthatatlan, e kettő így erősíti egymást az ő oeuvre-jében is. Mini-könyvei és ex librisei azonos indítatásúak, kis példányszámukból adódóan szinte személyhez szólóak. Egyik minikönyve legutolsó oldalán csak egy nyomtatott szó szerepel: „ÁT-TETSZŐ”. Amint hajtogatjuk visszafelé az átlátszó papírlapokat, úgy válik egyre halványabbá a felirat. S amikor a perforált felet is ráhajtjuk, ez a szó alig érzékelhető, szinte már csak sejthető. Aki ilyen módon közelít a könyv lelkéhez, várhatóan hasonló érzékenységgel fedezi fel a könyvjegyek univerzumát. Azt a sajátos világot, amely rabul ejti a művészt és a gyűjtőt egyaránt. Az ő példája a biztosíték arra, hogy az exlibris-művészetben megtalálható az a teremtő képzelet, amely a műfaj megújulásának alapfeltétele.

Ürmös Péter

OVIDIU PETCA GRAFIKÁI

Alig hat éve szerzett diplomát a kolozsvári Ion Andreescu Képzőművészeti Főiskolán, Feszt László tanítványaként Ovidiu Petca, a Déván 1958. március 25-én született, ma Kolozsvárott élő, halk szavú képzőművész, a *Tribuna* című irodalmi hetilap grafikai szerkesztője, mégis immár tucatnyi megnyert hazai, és majdnem ugyanennyi külföldi kisgrafikai pályázat díjait mondhatja magáénak. Kezdődött ez még 1987-ben, amikor főiskolai hallgatóként országos I. díjjal tüntették ki grafikáiért, azután az Eminescu-centenáriumra Nagyváradon kiírt exlibris-pályázat nagydíját nyerte el 1989-ben; ugyanabban az évben a marosvásárhelyi Mobex Biennálén az I. és a III. díj is az övé lett. Majd Bákóban a Ion Creanga-, Kisinyovban pedig a Puskin-centenáriumra kiírt pályázatok II. díjait, ezt követően úgyszintén a rangos párizsi Taylor Alapítvány Zsűrijének pályadíját is elnyerte. Újabb hazai állomások: 1990-ben és 91-ben megint Bákó, majd Braila, Botoşani, később Oneşti és Bukarest kisgrafikai megmérettetésein is, ha indult, mindig eredményes volt. Tartu, Gyula, Vilnius, Meudon, Varsó – mind egy-egy kiemelkedő sikerének színhelyei.

Grafikáinak szemlézése, elmélyült tanulmányozása maradandó élményt nyújt. Ha néha úgy tűnik is, hogy lapjairól visszaköszön Willi Baumeister vagy Joan Miró vonalvezetése, biztos elmondhatjuk, hogy már van kialakult, sajátos egyéni nyelvezete, és ezt a legkülönbözőbb zsúrik is érzékelik-értékelik, határon innen és túl egyaránt.

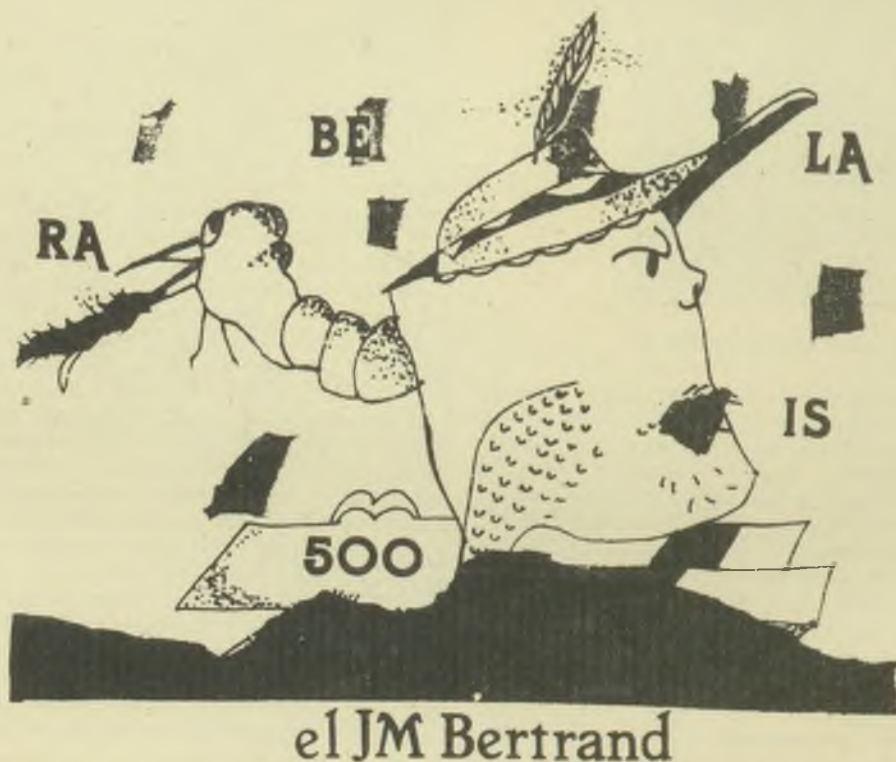
Úgy tartja a fáma, hogy Lengyelország grafikai nagyhatalom. Kell-e annál eklatánsabb példa Ovidiu

Petca művészetének az európai grafikai törekvések fő sodrába való felzárkózására, sőt beépülésére, integráns részévé válásának bizonyítására, mint hogy 1988 óta, sok más külföldi szereplése mellett, hét rangos lengyelországi grafikai rendezvényre nyert meghívást. Legutóbb pedig a Varsói Központi Könyvtár által a Tadeusz Cieslewski emlékére kiírt exlibris-pályázaton, a 28 országból 202 művész által beküldött 442 kisgrafikai lap közül, sokszínű szítyanyomataért övé lett a húszmillió zlotys I. díj. Talán nem érdektelen azt is megjegyezni, hogy az ifjú könyvjegyművész opus-listáján ez a 189-ik alkotás.

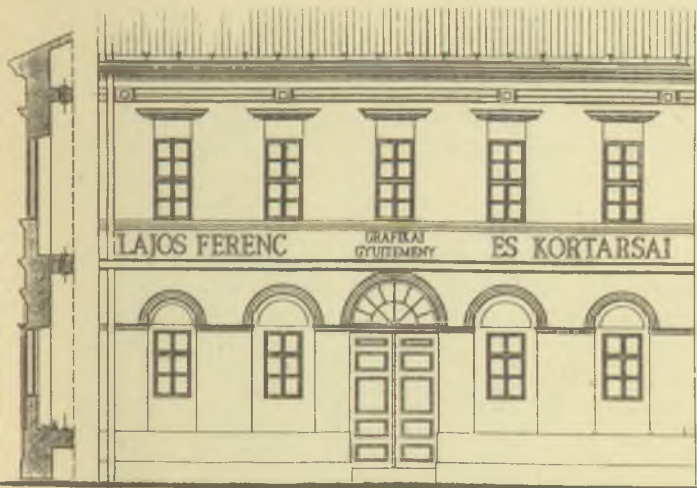
Ha a fentiekhez még hozzászámítjuk, hogy egy évvel korábban a gyulai Dürer Társaság által meghirdetett centenáriumi Erkel Ferenc pályázaton az Eötvös Alapítvány különdíját neki ítélte oda a zsűri, elmondhatjuk, hogy ex libris alkotásokkal is foglalkozó hazai grafikusaink közül Ovidiu Petca mindeddig a legeredményesebb művész. (Azért zárójelben, a hitelesség kedvéért, hadd jegyezzük meg, hogy az Erkel-pályázaton a Kolozsvári Ion Andreescu Képzőművészeti Főiskola két másik végzettje is különdíjat nyert: ifj. Feszt László az Art-Today Alapítvány, Xantus Géza pedig a Művelődési és Közoktatási Minisztérium különdíját, igaz, mindketten már magyar állampolgárként.)

Ez év áprilisában Petca Ovidiu egyéni kiállításra hivatalos a lengyel fővárosba. A megtiszteltetésnek számító meghíváshoz gratulálunk, a megmérettetéshez pedig sikert kívánunk!

Gábor Dénes

ÁLLANDÓ GRAFIKAI GYŰJTEMÉNY GYULÁN

Az első világháború következményei után a magyar társadalom természetesen visszhangja volt a történelmi jog alapján álló nemzeti irányultságú művészet és irodalom megjelenése. A képzőművészeti életben szerveződött csoportok egyik szószólója ma is közöttünk él. Ez a művész *Lajos Ferenc*, a grafikus. Gyulai származású lévén, az önkormányzat állandó emlékházat alapított az általa ajándékozott grafikák kiállítására.

A házat 1994. szeptember 28-án nyitották meg *Lajos Ferenc és kortársai* elnevezéssel. A pályatársak között *Haranghy Jenő*, *Szabó Vladimír*, *Molnár C. Pál*, *Illésy Péter*, *Danden József* és mások szerepelnek, ma már többnyire ismeretlen munkáikkal. Várják még a *Fáy Aladár* hagyatékából beérkező képeket. Az adományozó *Lajos Ferenc* gyűjtője lehetett e rajzoknak, mert a Szépművészeti Műhely Kiadó tulajdonosaként sok művésszel állt kapcsolatban.

Az anyag nagy része a névadó művész munkáiból áll. A tusrajzok, a nyomatok *Lajos Ferenc* kalandos, gazdag szellemi és romantikus művészi világát vetítik elénk.

A harmincas évek végétől művészi és írói ambícióit a benne kialakult magyarságtudat hatja át. Kitarván munkálkodott a magyar etnikum ősi múltjának lehetséges megjelenítésén; kereste a magyar Wotant! Sok fiatallal együtt ő is utat talált *Szabó Dezső*hez. Írt, rajzolt, majd kiadóvállalatot alapított. A negyvenes években jelent meg *Ázsia* című albuma. A kompozíciókat hajdani kultúránk sejtelmes emlékezete tölti meg tartalommal. A témaválasztásra jellemző címek: Kelet kapuja, Pogány oltár, Tűz a hegyen, Démonisten Temploma. Hiedelemvilága nem múltó fellángolás, megőrizte ezeket egy életen át.

A mítoszteremtés ösztönös vágya készítette regényírásra is. Sajnos, a tervezett trilógiának csak az első, hétszázoldalas *Bizánc* című kötete készült el (Gyulán található). A második rész *Bölcs Leó*, a harmadik pedig *Bíborbanszületett Konstantin* mondaköréhez kapcsolódott volna.

Lajos Ferenc kiállított művei közül a legtöbb vitát művészi hitvallása és világlátása válthatja ki. A múltat megálmódó gondolatait az etnikum romantikája hatja át, de nem a népművészetből, nem a falu hagyományából kiindulva. Neki másra volt szüksége: az őstársadalom elitjét és annak kultúráját akarta szóra bírni. Több magányos nőalakot rajzolt az utóbbi időben, elegánsan alkalmazott, kalligrafikusan ívelő vonalakkal, egy nomád nép elitjének állítva ezzel síremléket.

A hiedelemvilágból formálódó művek mellett az irodalom és a költészet ihletésére nagy számmal készített illusztrációkat, például *Dante Divina Commediájához* és *Ady Endre verseihez*. *Dante* születésének hétszázadik évfordulóján, 1965-ben cikket írtam a műhöz készült illusztrációkról

a *Művészet* című folyóiratban. Ekkor fedeztem fel, hogy – a külföldieket is ide sorolva – *Lajos Ferenc* illusztrációja a legteljesebb. A *Commedia* fejezeteihez készült rajzok külön-külön mappában jelentek meg. Az *Inferno* jelenetei a legteljesebbek, a purgatóriumi és a paradicsomi témák elvontságuk miatt kevesebb lehetőséget nyújtottak az ábrázolásra.

A költemények lelki tartalmát mélyen átérezve készíti illusztrációit. (Például: a halál komor elfogadásával csatlakozott *Adyhoz*, amikor a *Sírni, sírni, sírni* című versét illusztrálta.) Vonzódt a népmesékhez, az élők és holtak világához.

A negyvenes években megjelent egy válogatása izléses kivitelben, *Fata Morgana* címmel, kiadója az olasz *Don Bosco* vállalat volt. Sajnos, Gyulán csak egy nagyon megviselt példány található.

A művész tulajdonában még sok különlegesség van, például színes kompozíciók és nagyméretű tollrajzok. Ez utóbbiak kompozíciós értéke mellett munkaigényességük is csodálani való. Talán ezek is közgyűjteménybe kerülhetnek egyszer.

A kortársak közül *Haranghy Jenő* újból ismertté válhat, amit elősegít a budapesti *Petőfi Irodalmi Múzeumban* rendezett kiállítása. (*Lajos Ferenc* ehhez is közel harminc képet és illusztrált könyvet kölcsönzött, közöttük több színes kompozíciót.) Állatrajzaiból – ami *Haranghy*nek kedvenc témája volt – kb. nyolcvan darab Gyulán található. Beszélük, hogy növendékeinek gyakran tartott rajzórákat az Állatkertben. Ilyenkor az elébe tett munkát azonnal javította. Egy alkalommal megtörtént vele, hogy amikor a kezébe adott rajzot már korrigálta, döbbenten vette észre, hogy a háta mögött álló *Fáy Aladár* volt a tettes. A kedves tréfa sokáig beszédtéma volt.

Haranghy jellegzetesen képviselte a nemzeti irányzatot, de művészete, sajnos, partikuláris maradt, egyetemességre nem emelkedhetett. Többek között azért sem, mert az ő idejében a nagybányai posztimpreszionisták, majd az európai iskola képviselői váltak időszerűvé. Jelentőségük századunk második felében is érvényben maradt.

Szerepelnek még a gyulai gyűjteményben *Szabó Vladimír Csongor és Tünde* illusztrációi. Munkásságának jellemzésére elmondhatom, hogy egy alkalommal – még az ötvenes években – arról vitakoztunk, milyen művekkel lehetne sikeresen megjeleníteni Nyugat-Európában. A legtöbben *Csók István*, *Szabó Vladimír* és *Domján József* mellett kardoskodtak. *Szabó Vladimír* képei az össznemzeti kiállításokon is mindig különleges színfoltot jelentettek.

A műkereskedelem a legnagyobb örömmel vette át eladásra *Molnár C. Pál* műveit. Sok sikeres kiállítása volt az országban. Tőle *Cyrano*-illusztrációkat láthatunk Gyulán.

Illésy Péter, *Danden József* és mások munkái kevésbé ismertek. *Danden* például a művészettársadalom periferiájára szorult és kénytelen volt exportmegrendelésre túlhaladott stílusú képeket iparszerűen festeni. Hiúságának mozgatórugói már nem működtek többé.

Elismert művész volt viszont *Gy. Szabó Béla* erdélyi grafikus. A *Dante* évforduló idején jelentkezett először illusztrációival, s a Nemzeti Galériában önálló kiállítást is rendeztek részére.

Lajos Ferenc önkifejező szándéka sugallja, hogy a régmúlt idők társadalmi elitjéhez tartozónak érzi magát. Életideálja a jó értelemben vett nacionalizmus és az arisztokratikus öniségadás. Ezek is közrejátszottak abban, hogy az elmúlt negyven év alatt a közéletből kiszorítva, nehezen tartotta életben önmagát és művészetét. Életének és munkásságának sok mozzanatát ismerem. Látnoki képei még egy érzékeny pszichológus-esztéta elemzésére várnak.

Lajos Ferenc 1993-ban magas köztársasági kitüntetésben részesült. Ezúttal Gyula város önkormányzatától Emlékplakettet kapott, amit a „Gyűjtemény” megnyitóján ünnepélyesen adtak át részére.

Geszti László művészettörténész

TIBOLD ATTILA GYŰJTŐTÁRS EMLÉKÉRE

Amint az újság halálozási híreiből megtudtuk, Tibold Attila gyűjtőtársunk 1994. december 31-én, 69 éves korában elhunyt. Bencés paptanár volt, s hivatásához méltóan minden szépnek, így a művészetnek is kedvelője és pártfogója. Érdekes egyéniség. Az ex libris mellett gyűjtött levelezőlapokat is, de főként régi okmány-gyűjteménye tarthat számot érdeklődésre. Következett hivatásából is, hogy gyűjtője volt a szép szentképeknek, s közöttük sok régi, ritka ikonnal is rendelkezett.

Az ex libris-gyűjtésbe még fiatalon, Pápán kapcsolódott be. Aztán a Veszprém megyei Láziban élt és dolgozott, majd Pannonhalmán élte utolsó éveit. E három állomásnak állít emléket Ūrmös Péter grafikusművész, egyik linómetszetén.

Az ex libris találkozókon elfoglaltságai miatt ritkán jelent meg, de ha jelen volt, erőteljes orgánumával, közvetlenségével vonta magára a figyelmet. Több cse-relapja volt Andruskó Károlytól, Várkonyi Károlytól, Ūrmös Pétertől, és ezeket szívesen ajánlgatta: örült, ha szép és nemes dolgokkal másoknak örömet szerez.

Pannonhalmán temették el, 1995. január 7-én.

Mottója volt:

Gyűjteni, hogy tanuljunk:
okosság,

Gyűjteni, hogy tanítsunk:
szeretet!

(Szent Bernát)

Palásthy Lajos

Várkonyi Károly fametszetei, X2

BELGRÁD NEMZETKÖZI EXLIBRIS-PÁLYÁZATAI

A Belgrádi Exlibris Cercle – egy ottani galéria és a svájci ügyvivő támogatásával – pályázatot írt ki abból a célból, hogy a világnak ezen a tragikus konfliktusokkal terhelt részén újból megteremtsek és erősítsék a gyűjtők és a művészek közötti kapcsolatot.

1. Pályázat exlibris-művészek számára

A pályázat nyitva áll a világ valamennyi művésze számára. Csak az 1990. január 1. napját követő időben készült lapok küldhetők be. Sem a téma, sem a beküldendő ex librisek száma nincs megszabva. Ha valamelyik művész külön ex librist kíván készíteni a pályázatra, ajánlatos azt a zsűri valamelyik tagja nevével jegyezni és témájaként a *békét* választani. A művészek a küldeményhez rövid életrajzot mellékeljenek. Mindegyik lap hátoldalán olvashatóan fel kell tüntetni az alkotó nevét, lakcímét, születési évét, az alkalmazott technikát és a készítés évét. A grafika papírmérete, amely egyben az alkotás maximális méretének is tekinthető, ne haladja meg a 20 x 20 cm-t. Minden lapot szignáljon alkotója. A pályázat fődíja 1000,- német márka, amelyen kívül 6 kisebb díj és 4 elismerő oklevél kerül kiadásra. Az a művész, aki korábban fontos nemzetközi pályázaton díjat nyert, pályamunkája hátlapjára ráírhatja: HORS CONCOURS (versenyen kívül). Ex libriseik automatikusan bekerülnek a vándorkiállítás anyagába és katalógusába. A zsűri, melynek döntése meg nem támadható, a művészi minőséget, a technikát, továbbá a mű eredetiségét veszi figyelembe döntésénél.

2. Pályázat az ex librisek tulajdonosai számára

Ezen minden gyűjtő részt vehet, akinek nevére egy vagy több ex librist készítettek. Nincs megszabva a méret, a művész személye, sem a téma és a lap készítésének időpontja sem. A kikötés csupán annyi, hogy egy résztvevő legfeljebb 10 darab, a nevére készült ex librisrel szerepelhet. Minden példány hátoldalán olvashatóan az alábbiakat kell feltüntetni: a lap tulajdonosának és alkotójának a neve, nemzetiségük, az ex libris készítésének éve és az alkalmazott technika. Feltétlenül meg kell említeni, ha a lap már díjat nyert.

Minden ex librishez mellékelni kell rövid (legfeljebb 200 szóból álló) magyarázó szöveget, amelyben a tulajdonos megindokolja, miért értékeli különösen ezt az alkotást. A zsűri az alábbi díjakat ítéli oda: Kitüntetett diplomát kap két résztvevő, egyet pedig a legjobb sorozat (három, vagy ennél több egy névre szóló lap) tulajdonosa. A belgrádi iparművészeti főiskola tanárai és növendékei ex librist készítenek a díjazottak számára. Tíz résztvevő kap oklevelet és biblio-

fil könyvet. A díjazott kisgrafikák alkotói ugyancsak oklevelet kapnak erről. A zsűrit ugyanazok a szempontok vezetik, mint az 1. számú pályázatnál, de a tulajdonosra utaló szöveg érthetőségére és találó ötletességére is figyelmet fordítanak.

Mindkét pályázatra érvényes további feltételek

1. A résztvevők a lapokat *három példányban* küldjék be, ezek a rendezőség tulajdonába kerülnek. Egyet közülük árverésre bocsátanak az UNICEF javára, a szervezet jugoszláviai humanitárius akciójára tekintettel. Egy további példány a szlovén és a horvát exlibris-egyesület tulajdonában marad. Ezekből a díjazott lapokkal együtt kiállítást rendeznek Ljubljanában és Zágrábban.

2. A beküldendő lapok valódi ex librisek legyenek, azaz könyvek tulajdonosaira utaljanak. Csak eredeti, kinyomtatott grafika küldhető be, rajzot, vázlatot, fotokópiát és egyéb eljárást nem fogadnak el.

3. Az ex librist kísérő szövegek és a lapok hátára írt adatok csak az alábbi nyelveken közölhetők: angol, francia, német, spanyol, olasz, orosz, szerb és horvát. A pályázat hivatalos nyelve az angol.

4. A nemzetközi zsűri az alábbi tagokból áll: *Luc van den Briele* (a Graphia szerkesztője, Mechelen, Belgium); *Albin Brunovsky* (művész, Bratislava); *Benoît Junod* (Svájci ügyvivő, Belgrád); *Bogdan Kršić* (művész, Belgrád); *Brian North Lee* (a londoni Bookplate Society elnöke). A zsűri elnöke Junod úr.

5. A zsűri a jelzettnél több díjat is odaítélhet, de nem köteles díjat kiadni, ha hiányzik a kellő művészi színvonal.

6. A két pályázat legjobb ex libriseit Belgrádban 1995 őszén kiállítják. Szó van további kiállításokról is a Balkánon és Nyugat-Európában.

7. A pályázatról képes katalógus készül, amit díjtanul megkap minden művész és gyűjtő, akinek ex librise abban szerepelni fog.

8. A kiállítás előkészítéséért és a katalógusért felelősek: *Čirić* (grafikus, Belgrád), *Benoît Junod* és *Bogdan Kršić*.

9. *Mindkét pályázat beküldési határideje: 1995. június 30.*

10. Beküldési cím: *Benoît Junod* (Belgrád)
DA, Kuriersektion
CH-3003 Bern (Schweiz).

11. A pályázaton való részvétel ezeknek a feltételeknek az elfogadását jelenti.

12. A pályázat eredményét közlés céljából meg fogják küldeni a FISAE tageszerveleteinek.

(Fordította: Dr. Soós Imre)

BELGA EXLIBRIS-PÁLYÁZAT: A MESEBELI RÓKA

A pályázat célja e mesefigura grafikai továbbélésének biztosítása. A részvétel feltételei:

1. Téma: A róka (Reineke Fuchs). A művész a témát teljesen szabadon ábrázolhatja, aktualizálhatja. (Tudnivalók a 11. pontban.)
2. Az ex libris a következő feltételeknek feleljen meg:
 - a) Tartalmazza egy személy vagy intézmény nevét, az „Ex libris” szavakat vagy ezzel egyenértékű kifejezést.
 - b) Legnagyobb mérete 13 × 13 cm legyen.
3. Minden grafikai technika megengedett.
4. Egy művész legfeljebb 3 különböző exlibris-pályaművet küldhet be, amelyek 1994-ben vagy 1995-ben készültek.

Egy-egy mű 3 példányban küldendő be az alábbi címre:

Exlibriswettbewerb Reineke Fuchs,
p.a. Willy FELIERS
Polenlaan 34.
B-9170 DE KLINGE (Belgien).

Az alkotó minden lapját szignálja és a kísérőiratban közölje, milyen eljárással készült lapja. Rövid életrajz kívánatos, valamint a beküldő pontos címe.

5. Valamennyi beküldött példány a rendezőség tulajdonába kerül. A feladó semmilyen igényt nem támaszthat fizetésre, kártalanításra.
6. Beküldési határidő: 1995. december 31.
7. A zsűri a 40 000 belga frankos fődíjon kívül 5 további díjat és több kisebb juttatást ítél oda.
8. A zsűri elnöke *Gerard Gaudaen* grafikuskész, a tagok száma 6 fő.
9. A beküldött művekből kiválasztott anyagot 1996 Pünkösdjén Saint Niklaas-ban állítják ki, a város és az exlibris-centrum rendezésében.
10. A pályázaton való részvétel e feltételek elfogadását jelenti.
11. A téma leírása: A róka az európai irodalom ismert alakja. Minden róka-történet, mese szóba jöhet a pályázaton, ugyanígy középkori csirkefogók, jelenkori szélhámosok is. A csalafinta róka számos exlibris-művészt meghihletett már, akik életének számos epizódját megörökítették. Ilyen esetek: Gyűlés a baromfiudvaron, A róka és a farkas találkozása, A medve mézkalandja, Balfogás a jégen, A zsákmány szétosztása, A róka, a holló és a sajt, Jelenet a kerekese kútnál, stb. A felsorolás is mutatja, mennyi róka-történet forog közszájon Kelet-Európában is.

Moskál Tibor fametszete, X2

Ortansa Ilie fametszete, Románia, X2

HÍREK

Az Iparművészeti Múzeum nagyszabású életmű-kiállítással emlékezett meg *Kozma Lajos* (1884–1948) munkásságáról. Az alkotó a budapesti Műegyetemen szerezte meg építészmérnöki oklevelét, tevékenysége azonban az iparművészet számos területére kiterjedt. Nemcsak épületeket tervezett (mint pl. a budai Átrium-ház), hanem üzletbelsőket, bútorokat, díszleteket is. Mint könyvművész és illusztrátor, az *ex libris* történetébe is beírta a nevét. A kiállításon klisé-technikával készült hat könyvjegye képviselte ezirányú munkásságát. Ez utóbbi lapokat dr. Soó Rezső professzor, a KBK első elnökének hagyatékából válogatta dr. Horváth Hilda, aki az egész kiállítás grafikai anyagát is összeállította.

* * *

A szentesi Koszta József Múzeum munkatársa, *Rózsa Gábor* szíves tájékoztatása révén értesültünk a város kulturális életének néhány említésre méltó eseményéről. Megtudtuk, hogy a múzeumépület homlokzatán novemberben elhelyezték dr. *Zalotay Elemér* (1894–1968) régész, helytörténész, szakíró muzeológus emléktábláját.

A szentesi születésű *Órkényi Strasszer István* szobrászművészről kiállítás rendezésével emlékezett meg szülővárosa. A Pesten nyitott képzőművészeti magániskolája révén országosan ismertté vált szobrász ötven évvel ezelőtt, október 11-én halt mártírhalált, többszáz munkaszolgálatos társával együtt.

Szentes egyik középiskolai kolégiumát nemrég *Terney Béla* festőművészről nevezték el. A művész a helyi gimnázium tanára, majd haláláig igazgatója volt. Közel háromszáz grafikát, sok olaj- és vízfestményt hagyott az utókorra. Néhány ezekből a róla elnevezett diákokthon falait díszíti.

* * *

Az egykori Jugoszláviában több száz művész és gyűjtő tartozott az *ex libris* barátai közé. Az utóbbi évek tragikus eseményei megnehezítették, sőt gyakran lehetetlenné tették a kapcsolatot, a cserét a világ többi részével is. Amint a közelmúltban kapott körlevélből értesültünk, a gyűjtők egy csoportja 1994. júliusában megalakította a BELGRADE EX-LIBRIS CERCLE (BEC) nevű, nem kormányzati és politikai, hanem művészeti szervezetet azzal a céllal, hogy összehozza az azonos érdeklődésű embereket. A BEC tavaly szeptemberben a FISAE tagja lett. Első megmozdulásukként nemzetközi exlibris-pályázatot írtak ki a világ minden táján élő gyűjtők és alkotók számára. (A pályázat feltételeit e számkomban közöljük.) A rendezők remélik, hogy erre 1995. június 30-ig több ezer *ex libris* fog beérkezni. A beküldött lapok 1-1 példányát az UNICEF javára elárverezik, hogy ezzel is támogassák a térségben folyó gyermekvédelmi, humanitárius akciót. A pályázat anyagát kiállításokon mutatják be több ország fővárosában. Az 500 legjobb alkotásról illusztrált katalógus készül. Mindezek lebonyolításában a helyi szerveken kívül részt vesz Svájc Belgrádban működő ügyvivője is.

* * *

A Németországban élő 39 esztendőes orvos, Dr. Dehne, a DEG tagja, sajátos területét választotta az *ex libris*-gyűjtésnek. Csak olyan lapok érdeklik, amelyeken a halál, a meghalás, a Vanitatum Vanitas-téma (Hiúságok hiúsága) szerepel. A kapott ilyen jellegű lapokat a saját nevére készült hasonló lapokkal viszonyozza.

Címe: Dr. med. Andreas Dehne
Im Vogelsang 2.
D-72135 Dettenhausen

* * *

A MAGYAR NEMZET novemberben közölte a hírt, hogy a Magyar Grafikusművészek Szövetségén belül megalakult a Magyar Illusztrátorok Társasága. A több neves művész részvételével létrejött csoportosulás rangos könyvek megjelentetését tervezi, amelyekben a magyar grafika értékei méltó módon kerülnek majd a közönség elé. Az alapítók között a kisgrafika több megbecsült művésze található, mint pl. *Artner Margit*, *König Róbert*, *Magén István*, *Sárkány Győző*, *Szurcsik József*, *Vén Zoltán*. A társaság elnökévé Sárkány Győzőt választották.

* * *

1994. november 17-én nyílt meg *Tavaszi Noémi* festőművész *Barátaim, a fák* című kiállítása Budapesten, a Mester utcai Ferencvárosi Pincegalériában. A tárlaton a kisméretű grafikáktól kezdve a nagyméretű rajzokig és olajképekig valamennyi mű a fákról szólt. Ezekben nemcsak a főváros nevezetes, öreg fáit örökítette meg az alkotó, hanem külföldi útjain látott különleges növényekről, facsoportokról készült képei is tanúskodnak a természet iránti szeretetéről. A művész eddigi munkásságát felvillantó, dokumentációs anyaggal is gazdagított, igényes kiállítás a látogatók körében megérdemelt sikert aratott.

Tavaszy Noémi rajza

Az Országos Műemlékvédelmi Hivatal a Tánicsics Mihály u. 1. szám alatt, 1995. január 13 és február 12 között ugyan-csak *Tavaszy Noémi Középső-ferencvárosi sorozata* válogatott anyagából rendezett kiállítást, amelyet dr. *Horler Miklós* egyetemi tanár nyitott meg, *B. Kéry Edit* koncerténekes, valamint *Roth Ede* és *Gémes Andrea* gitárművészek hangulatos zenei közreműködésével. *Tavaszy Noémi* 1965 óta tagja a KBK-nak és most a pécsi csoporthoz tartozik. Ezúton gratulálunk a művésznőnek mind szép kiállításaihoz, mind magas állami kitüntetéséhez. Ugyanis 1994. október 23-án a festő-grafikusművésznak művészi pályafutása elismeréseként a köztársaság elnöke a Magyar Köztársasági Érdemrend Kiskeresztje kitüntetését adományozta a Parlamentben. Az Új

Ember c. katolikus hetilap 1995. január 15-i száma *Gyönyörű álmok álmodója* címmel portrévázlatot közölt Tavaszai Noémiről.

* * *

A németországi Kronach város körzeti könyvtára 1995-ben is változatos kiállítási programmal várja olvasóit. Schwarz igazgató körleveléből megtudtuk, hogy márciusban Hartman Schedelnek, a most 500 esztendő *Világkrónikájáról* emlékeznek meg, eredeti és másolati példányok bemutatásával. Októberben nyílik *Siegmund Sos* grafikáinak és ex libriseinek kiállítása. Az év végén pedig a düsseldorfi Heine Intézet vándorkiállítását láthatja a közönség.

* * *

Helyreigazítás: Előző számunk 13-ik oldalán Alma Petz osztrák gyűjtő ex librisét közöltük. Az öt szóból álló képalírásba három hiba is bekerült. Íme a helyesbítés: a bemutatott kisgrafika alkotója nem O. Feil, hanem *L. Feichtinger*. Kimaradt annak közlése, hogy a lap fametszet technikával készült (X2). Végül a szövegben közölt „libris” szó helyett – természetesen – ex librist kell érteni.

* * *

BAGARUS ZOLTÁN ex libriseiek és grafikáinak kiállítása nyílt meg február 6-án a pápai Jókai Mór Városi Könyvtárban, amelyen Csabai Tibor grafikusművész méltatta az alkotót és a műveket. Ez alkalomra a könyvtár sokszorosító műhelyében igen izléses, a borítóval együtt hat lapos kiállítási katalógus készült, amely egyúttal Bagarus Zoltán eddigi grafikáinak alkotásjegyzéke is. Természetesen a tárlaton nem szerepelt a 157 ex librist és 45 nagygrafikát ismertető opusjegyzék teljes anyaga, csak az abban kövér betűkkel szedett címűek. A hat exlibris-illusztrációval gazdagított kiadvány az első oldalakon ismerteti a művész életrajzát, eddigi pályafutását, egyéni és kollektív kiállításainak kronológiáját, majd így fejezi be rövid értékelését: „Munkásságának kiteljesedését nyomon követve azt láthatjuk, hogy hű folytatója a magyar exlibris-művészetnek, de sokoldalúsága révén megújítója is e grafikai műfajnak.”

* * *

Bagarus Zoltán rézkarca, C3, C5, Op. 152. 1994

A SZENTENDREI IPSZILON GALÉRIA SZÜLETÉSNAJPA

1994 utolsó előtti napján a szentendrei Vujcsics Tihámér Zeneiskolában születésnapjára és szilveszteri árverésére ünnepelte fennállásának első évfordulóját az Ipszilon Galéria. A

szép számban megjelent közönség előtt Dr. Török Katalin elmondta, hogy az aukcióra behozott 50 műalkotás között sok kisgrafika is található. Ennek az adja meg az aktualitását, amint a kiállított munkák egy része illusztrálja is, hogy régebben sokan a saját részükre készített kisgrafikákkal kívántak egymásnak kellemes ünnepeket. Ő maga is gyakran állt édesapja, Nemes Török János munkaszta mellett és csodálta meg az üdvözlőlapok készítését.

Nemes Török János fametsze

Az árverés megkezdése előtt – az alkalomhoz illő módon – tombolára is sor került, amelyen 20 kisgrafikai alkotást sorsoltak ki a résztvevők között. Majd kezdetét vette az árverés, amelyen az alábbi kisgrafikák szerepeltek: Menyhárt József újévi kisgrafikája (fametszet, 1939); Patay Mihály: újévi kisgrafika (fametszet, 1940); Paulovits Pál: Hazatérés és Börzsöny, színes rézkarcok; Michel Fingesten: Ex libris eroticus (rézkarc); M. Kislinger: Újévi kisgrafika (fametszet, 1930); Bruno de Osimo: Ex libris Benito Mussolini (fametszet, 1939); W. J. Rozendaal: Luchtig Springend (színes fametszet, 1939).

A születésnapjára aukció színvonalát emelte a zeneiskola növendékeinek szép műsora. Sajnos, az érdekes kínálat ellenére, nem sok műalkotás talált új gazdára. De a kedves ünnepség a kisgrafika szépségeire is irányította a figyelmet, hogy annak szeretetére és gyűjtésére újabb híveket toborozzon.

Dr. Mayer József

SZEMLE

FERY ANTAL elhunytáról kegyeletes szavakkal emlékezett meg a MITTEILUNGEN DER D. E. G. című folyóirat 1994/3. számában *Horst Gebauer*, a magát csak H. G. monogrammal jelző lipcsei gyűjtő. Írása ismerteti a művész életútját, és közli annak a négy soros versnek a fordítását is, amelyet az eltávozott mester maga írt 85-ik születésnapjára és egyik utolsó fametszetének dúcára is kimetszett. A cikk illusztrációjaként közlik *Várkonyi Károlynak* a Fery Antal emlékére készült lapját; ez a Debrecenben élő művész kétezredik kisgrafikája.

Híreink között szóltunk az ex libris-élet megindulásáról a háború sújtotta volt Jugoszlávia területén. Most a Belgrádban meglakult exlibris-kör *első kiadványát* ismertetjük, melyet először a milánói kongresszus résztvevői kaptak meg, s egyidejűleg egyesületünknek is megküldtek. A kemény borítójú mappában szerb és angol nyelvű bevezető szöveg, valamint öt eredeti grafika található. A bevezetőből az olvasó megtudja, hogy az öt évszázadon át tartó török hódoltság miatt a Balkán országaiiban csak a 19-ik századik felében alakulhattak ki magánkönyvtárak. A könyvek tulajdonosát eleinte gumibélyegző jelezte. A mappa tartalmaz egy ilyen könyvjegyet, a neves államférfi, Gyilasz könyvtárából.

Az egykori Jugoszlávia egyetlen exlibris-egyesülete 1967-ben alakult Szlovéniában. Ennek folyóirata közölt híreket az ország és a külföld exlibris-életéről. Az utóbbi évtizedben a Belgrádban rendezett exlibris-kiállítások hívták fel a figyelmet e grafikai műfajra, amelynek helyi képviselői sikerrel szerepeltek a Taylor-, a Rabelais- és egyéb pályázatokon. A mappa további részében e sikeres grafikák eredeti példányai találhatóak. Az előszóból azt is megtudjuk, hogy az 1994-ben megalakult Belgrad Exlibris Cercle elnökségének tiszteletbeli tagjává választották a Vajdaságban élő *Andruskó Károlyt*, aki 4000 darabnál több műből álló kisgrafikai életművével az ex libris világrekorderének tekinthető. Figyelemre méltók a bevezetés zárószavai: „A B.E.C. reméli, hogy kezdeményezése hozzájárul az ex libris felvirágoztatásához Európának ezen a részén, és helyreáll a barátság, valamint a kapcsolatok rendszere az itteni művészek, grafikabarátok és más kontinensek között.”

Fery Antal fametszete, X2

A L'EX LIBRIS FRANCAIS 193. száma igen érdekes cikket közöl Meyer-Noirel asszony tollából, abból az alkalomból, hogy Lavoisier, a neves francia kémikus 200 évvel ezelőtt lelte halálát a nyaktiló alatt. Az 51 éves korában kivégzett tudós magas állami hivatalokat töltött be és részt vett az adók beszédésében is. Ez utóbbi miatt fordult ellene a népharag, s került 26 társával együtt a guillotine alá 1794. május 8-án. Emlékezésül reá, könyvtárának két ex librisét is bemutatja a lap. Ugyanakkor folyóiratunk utóbbi három számának részletes ismertetését is tartalmazza.

SZENTESI ÉVFORDULÓ-NAPTÁR címmel 12 oldalas füzetet adott ki az 1995. évre a helybeli Csallány Gábor Múzeumbaráti Kör. A címlapján Drahos-grafikákkal ékesített kiadványban a jelen esztendő csaknem valamennyi napja szerepel olyképpen, hogy a szerkesztő elmondja, milyen nevezetes esemény történt ezen a napon 50 vagy 100 évvel ezelőtt Szentes városában és az országban. A kis füzet többek között arról tudósítja az olvasót, hogy február 6-án van Décsi Huber István születésének 100. évfordulója. Május 5. napjával kapcsolatban azt tartja érdemesnek megemlíteni, hogy 50 évvel ezelőtt ezen a napon estek amerikai fogságba a szentesi „Árpád” huszárok. (Egy másik szentesi cikkből megtudtuk, hogy egy évvel korábban 1365 fővel indultak ki az orosz harctérre s ennek alig egy huszada tért haza később a hadifogságból.) Egyesületünk szeretett tagját, Csúcs Ferenc szobrászművészt október 8-án köszöntik majd 90. születésnapján a szentesi múzeumbarátok, december 14-én pedig Drahos István grafikusművész, Szentes legsikeresebb képzőművészeének 100. születésnapján nyílik a városban a műveit bemutató emlékszoba.

A számos kultúrtörténeti adatot tartalmazó évfordulónaptár szinte zúdítja az ismeretek özönét az olvasóra, ezzel is a közművelődést, az egészséges lokálpatriotizmust szolgálva. E példamutató, dícséretes kezdeményezés megvalósítója *Rózsa Gábor* mérnök-muzeológus, a Koszta József Múzeum munkatársa, akinek a kisgrafika érdekében végzett eredményes munkálkodásáról is egyre gyakrabban és örömmel értesülünk.

Andruskó Károly fametszete, X2

KÖNYVESPOLC

BÁRÁNY ÉVA *grafikai és versei*. Tagtársunk ezzel a címmel adta közre ízléses, 33 lapos mappában válogatott grafikáit és verseit. (Korábban láthattuk már grafikáit a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár XVIII. kerületi könyvtárában rendezett kiállításán.) A mappát Rudolf Steinertől idézett hitvallás vezeti be, melynek utolsó mondata: „A megismerés az önzetlen odaadás legszellemibb, a szeretet pedig a legszebb formája”. Nos, mind grafikáin, mind verseiben az e világgal való ismerkedés, „megismerés” tanúságtételeit fogalmazza meg a szerző, mint egyik versében írja, a „legalább önmagát vállalja az ember” bizonyosságával. Grafikáinak zöme az emberi kapcsolatok örök (vagy mulandó) jellemzőit ábrázolja (pl. a Féltekenység, a Szerelem című) míg mások (pl. az Ádám, a Novicius) talán még egyetemesebb – és éppen ezért többféle módon is értelmezhető – gondolatkört, érzésvilágot, hangulatot fogalmaznak meg. Ez a jellemző a bemutatott egyetlen ex librisre is, amely egy női akt s néhány egymásba kapcsolt betű (kalligrafikus jel) sajátos kompozíciója.

KLAUS WITTE: EXLIBRIS-MONOGRAMLEXIKON. Kiadó: Claus Wittal és Klaus Rödel, Wiesbaden, 1991–1993, 4 kötet.

Az exlibris-gyűjtő egyik legnagyobb problémája, ha a kezébe került lapról nem tudja megállapítani, ki annak az alkotója. Pedig ez a szakszerű rendezésnek egyik alapvető követelménye. Gondos cseretárs mindig ráírja a lap hátára a művész nevét, a technika jelzetét, de mit tehetünk, ha ez nincs rajta? Sok esetben a cseretárs mindenki által ismertnek feltételezi a művész stílusát, a lapon alkalmazott szignóját, nevének rövidítését. Ám kezdő vagy külföldi gyűjtő a mások által jól ismert művészt nem köteles felismerni. Ilyen esetben megoldást nyújtanak vagy segítenek a monogram-lexikonok. Hazai viszonylatban *Semsey Andor* (1917–1986) ezirányú tevékenységét kell kiemelni. A hazai művészekről először hagyományos fénymásolással készített egy kis füzetet 1960-ban *Magyar rézkarcolók, fametszők és kőrajzolók mesterjegyei 1890–1960* címmel. Később ez kibővítve a *Kisgrafikai Értesítő* 1973/2. és 3. számában jelent meg nyomtatásban. *Magyar Kisgrafika betűjegyek* címmel szintén láthatunk egy összeállítást Semsey Andortól a KBK Jubileumi Évkönyvében (Budapest, 1969, p. 33–35.)

Külföldön Klaus Witte monogram-összeállítása a legismertebb (kiadta Klaus Rödel, 1981), ami sokszorosított eljárással került forgalomba; 1984-ben a 2., 1986-ban pedig már a 3. kiadásban. A legújabb hasonló munka ugyancsak Klaus Wittal és Klaus Rödel kiadásában, 1991–93-ban 4 kötet terjedelemben jelent meg. A lexikon a betűjegyek ABC-sor-

rendjében adja meg a művész nevét, nemzetiségét, születési és halálozási időpontját, helyeit, ha azt a lexikon szerkesztői ismerték. Esetenként a művész tanítómesterének neve is szerepel. És ami a legfontosabb: a grafikon megjelenő névrövidítés, kezdőbetű vagy művészjel. Amennyiben a művész többféle betűkombinációt használt, akkor több helyen is megjelennek az adatai. Ez viszont akkor hátrány, ha valaki arra kíváncsi, hogy egy adott művész milyen szignókat használt. A negyedik kötet adja meg a névmutatóban, hogy az illető mely kötetek hányadik oldalán található.

Az összeállítás számítógépes feldolgozással készült. Sajnos, a kiadó nem használt megfelelő ékezetes programokat, így a magyar művészeknél nagyon zavaró, hogy a hosszú magánhangzók röviddel vannak jelölve. E sorok írója Claus Wittal, a kiadó felkérésére folyamatosan küldi a helyes névleírásokat a magyar helyesírás szabályainak megfelelően, továbbá ahol csak lehet, a hiányzó adatokat is. Ez utóbbi munka még sok feladatot jelent, de igen fontos érdekünk, hogy a magyar grafikusművészek neve és adatai a világ gyűjtői körében helyesen legyenek ismertek. Kérem ebben a művészek és a gyűjtőtársak támogatását. Sajnos ezek a javítások már csak a következő kiadásban érvényesülhetnek.

További hiányosságnak tekinthetjük, hogy a művészjegyek magasnyomású dúcrol (fa, linóleum) nyomtatva úgy jelennek meg, hogy azokat a rajzolt jelekkel csak közelítőleg lehet visszaadni.

Mindezekkel együtt a nemzetközi tájékozódást jól elősegítő, igen fontos, az exlibris-gyűjtést sikeresen támogató kiadvány látott napvilágot a közelmúltban.

Palásthy Lajos

Várkonyi Károly linómetszete, X3

RÉSUMÉ

Dans l'article premier *Dr Imre Soós* fait connaître l'activité artistique de *István Molnár* à l'occasion de la parution du 15ème volume de l'Encyclopédie du M. Mota Miranda. L'artiste graveur hongrois y traité figure aussi avec ses 16 eaux fortes reproduites. Dans le volume portugais fut aussi publiés la liste de ses 83 créations. M. Molnár est né en 1947 à Salgótarján. On a organisé sa première exposition à Szeged en 1979. Jusqu'à présent ses créations furent présentées sur 18 expositions individuelles. Sa liste de créations ici publiée contient déjà 94 numéros.

Nous publions la deuxième partie de l'article de *Péter Ürmös*: „Les artistes italiens de l'ex libris”.

Dénes Gábor écrit sur l'artiste *Ovidiu Petca* vivant à Kolozsvár, en Roumanie. Il est né en 1958. A présent il est rédacteur graphique de la revue littéraire *Tribuna*. L'artiste a gagné plusieurs concours,

pour la dernière fois il obtient avec son 189ème ex libris le premier prix du concours de la Bibliothèque Centrale de Varsovie.

En Hongrie du Sud, dans la ville de Gyula fut inaugurée une collection graphique permanente sous le titre „*Ferenc Lajos et ses contemporains*”. Dans la voisinage des créations multicolores, M. Lajos, y sont exposées des gravures de ses amis: Jenő Haranghy, Vladimír Szabó, Pál C. Molnár, etc. L'auteur de l'article, *László Geszti* analyse les créations y présentées.

Nous publions les conditions du concours de Beograd et celles du concours belge: Reineke Fuchs. Après les nouvelles de la vie d'ex libris on lit la revue de presse. Le rédacteur y fait connaître les articles des telles revues du pays et étrangères, qui s'occupent des artistes hongrois. Dans la rubrique *Casier de Bibliothèque* on lit sur deux livres d'ex libris récemment parus.

A szedést és a nyomtatást a *Neotipp BT.* készítette.
1025 Budapest, Vöröstorony lejtő 5. Telefon: 1762-656
Felelős vezető: dr. Naszályi Gábor